

CONSIDERAȚII GENERALE ASUPRA TERORISMULUI ȘI ELEMENTE DE ABORDARE NAȚIONALĂ

Alături de criminalitatea transfrontalieră, cu toate formele sale de manifestare, terorismul internațional este o amenințare asimetrică. Astăzi, însă, ne confruntăm cu un fenomen premergător terorismului – și anume radicalizarea - pentru care există o gamă largă de definiții, elementul lor comun fiind acela că anumiți indivizi adoptă credințe sau ideologii „în numele cărora” săvârșesc acte de terorism. Aceștia renunță la o viață normală, pentru a „face dreptate” - pentru sine sau pentru colectivitatea de origine, pe care (cred că) o reprezintă.

Definiția dată de Comisia Europeană termenului de radicalizare se concentrează în: **„fenomenul prin care anumite persoane care aderă la anumite puncte de vedere, opinii și idei pot fi determinate să comită atentate teroriste.”**

Decretul privind Prevenirea Radicalizării Violente și a Terorismului Domestic, emis în Statele Unite în anul 2007, definește radicalizarea violentă ca fiind procesul de adoptare sau promovare a sistemului de credință extremist cu scopul de a facilita violența ideologică pentru schimbare politică, religioasă sau socială.

Motivele radicalizării sunt diverse și variază în funcție de criteriile geografice, socio-economice și mai ales religioase, aflându-se într-o relație de interdependență cu evoluțiile mediului de securitate, la nivel internațional.

Mai multe studii de caz avute în vedere de specialiști au condus la concluzia că procesul radicalizării se derulează în patru etape - în a căror definire există, însă, un grad mare de relativitate – **pre-radicalizarea, auto-identificarea, îndoctrinarea și jihadizarea.**

Fiecare dintre acestea este unică și are amprente specifice, însă nu toți cei care se radicalizează le parcurg în totalitate, majoritatea abandonând procesul în diferite puncte. Este foarte probabil ca acești indivizi să fie implicați în planificarea sau implementarea unui act terorist, dar sunt și cazuri în care cei radicalizați nu devin neapărat teroriști.

Etapa 1 – Pre-radicalizarea: momentul premergător începerii procesului de radicalizare, punctul în care se aflau înainte de a adopta ideologia salafistă.

Etapa 3 – Îndoctrinarea: această fază este facilitată și condusă de o „autoritate spirituală”, în care indivizii își identifică noile valori, adoptă în totalitate ideologia salafistă și acționează pentru promovarea acesteia.

Etapa 2 – Auto-identificarea: indivizii, influențați atât de factori interni, cât și externi, încep să exploreze Islamul salafist, îndepărtându-se cu timpul de vechea identitate și adoptând ideologia.

Etapa 4 – Jihadizarea: membrii grupului se autointitulează „războinici sfinți” sau „mudjahedini”, acceptând participarea la Jihad, cu tot ceea ce presupune aceasta – planificare, pregătire și executare. indivizii își identifică noile valori, adoptă în totalitate ideologia salafistă și acționează pentru promovarea acesteia.

Între factorii care influențează/pot influența parcursul unui individ radicalizat/aflat în curs de radicalizare se pot reține cei:

„**religioși** - evidențiați, cu precădere, în diferitele curente ale islamului (preponderant în cele sunnite și cu mult mai puțin în shiism);

„**ideologici** - cu o atenție sporită spre curentele religioase pretabile atragerii de noi prozeliti, inclusiv pe cei cu un avansat grad de determinare acțională (fanaticii religioși);

„**psihiatrice** - (întâlniți atât în islam, cât și în creștinism) - cazuri în care anumiți indivizi se pot situa în zona afecțiunilor psihiatrice, atrași, irezistibil, în lupta sau angajamentul pentru executarea unor manifestări violente de amploare socială, ca urmare a motivațiilor personale, unii considerându-se „cruciați” (termen descriptiv), confruntându-se cu probleme afective, pe când alții au un trecut eminamente criminal.

Un sondaj de opinie realizat de compania GfK - care a chestionat online peste 25.000 de persoane, despre cât de mult sunt de acord, pe o scară de 1 la 7, cu afirmația „Eu sunt mereu preocupat de siguranța și securitatea mea”, a evidențiat faptul că aproape o treime (32%) din populația online din peste 21 de țări este mereu preocupată de propria siguranță, în comparație cu doar zece procente, care afirmă că nu are această temere.

Potrivit actualei Strategii de Securitate a României, *terorismul, în general, și terorismul internațional structurat în rețele transfrontaliere*, în special, reprezintă cea mai gravă amenințare la adresa vieții și libertății oamenilor, a democrației și altor valori fundamentale pe care se întemeiază comunitatea democratică a statelor euroatlantice.

Conform Legii nr. 535/2004 *privind prevenirea și combaterea terorismului* - terorismul reprezintă ansamblul de acțiuni și/sau amenințări care prezintă pericol public și afectează securitatea națională, având următoarele caracteristici:

- a) sunt săvârșite, premeditat, de entități teroriste motivate de concepții și atitudini extremiste, ostile față de alte entități, împotriva cărora acționează prin modalități violente și/sau distructive;
- b) au ca scop realizarea unor obiective specifice, de natură politică;
- c) vizează factori umani și/sau factori materiali din cadrul autorităților și instituțiilor publice, populației civile sau al oricărui alt segment aparținând acestora;
- d) produc stări cu un puternic impact psihologic asupra populației, menit să atragă atenția asupra scopurilor urmărite.

În România, **autoritatea națională desemnată în domeniul prevenirii și combaterii terorismului este Serviciul Român de Informații**, care, prin structurile specializate și activitățile specifice, acționează în scopul prevenirii și combaterii riscurilor la adresa securității individului și a statului.

Problematica radicalizării constituie obiectul colaborării inter-instituționale, în cadrul dezbaterilor oferindu-se soluții, cu precădere în planul monitorizării, ca risc la adresa securității naționale a României.

Colaborarea inter-instituțională vizează, de asemenea, comunicarea publică în situații de alertă teroristă – componentă a comunicării publice care, în urmă cu câțiva ani, părea a nu fi o prioritate, însă în legătură cu care realitatea ultimilor câțiva ani a relevat altceva...

Despre terorism se vorbește mult, chiar foarte mult, pentru că, din păcate, nu trece săptămână fără să se întâmple ca oameni nevinovați să cadă răpuși sub gloanțele/arme albe/roșii vehiculelor mânuite/condușe de ucigași radicalizați sau autoradicalizați în ideologia islamistă. Ne este invadat ecranul televizorului/smartphonului de știri tip *Breaking News*, de aproape că nu mai tresărim la grozăviilor respective.

Acum, dacă stăm să analizăm cu atenție, puțini dintre noi au fost atenți la modul în care autoritățile comunică datele referitoare la atacuri – numărul/naționalitatea victimelor, naționalitatea/vârsta atacatorului/atacatorilor, măsurile de siguranță luate imediat după producerea evenimentului, forțele implicate în gestionarea acestuia și toate celelalte. Adică dacă am fi întrebați, acum, pe stradă, cum ni se par comunicările respective, câți dintre noi ar putea identifica o comunicare a autorităților, care să inspire încredere că acestea sunt nu doar prezente, ci și stăpâne pe situație - așadar, o comunicare eficientă, și câți dintre noi ar putea să stabilească gradul de satisfacție/insatisfacție cu privire la modul în care au comunicat autoritățile...?

Aceasta, pentru că, de fapt, ceea ce percepem pare a fi doar un amalgam de informații pe care le „prindem din zbor” - atât din comunicările oficialităților – ministere de Interne, Poliție și, mai rar, forțe de securitate, cât și din cele realizate, în sistem *breaking news*, de către jurnaliști care, mai calmi sau mai marcați de gravitatea situației, transmit *live*, de la fața locului - după caz, amplificând, prin atitudine, voce, ritm al relatării, tonalitate – proporțiile, oricum de necuprins de către minți normale, ale tragediei respective.

În acest context, al nevoii stringente de informare în timp real – fără de care nici nu mai concepem că ne-am putea începe/încheia ziua, este importantă aducerea în spațiul public a discuției privind o anumită educație în ceea ce privește sursele din care se formează percepția corectă asupra unor astfel de evenimente tragice.

De o parte, avem publicul – care, în timp, ar putea fi sprijinit să conștientizeze cât de important este să își ia informația de la surse autorizate.

De cealaltă parte, am avea presa, căreia, dincolo de nevoia de rating, i s-ar readuce în atenție nevoia unor înalte standarde deontologice, în sensul prezentării corecte și oportune a datelor ce țin de o amenințare teroristă sau, în scenariul cel mai sumbru, a celor cu privire la efectele unui atac terorist.

Desigur, acum s-ar pune întrebarea „- Cine educă?” Ei bine, deși am folosit termenul „educație”, în acest context el nu trebuie considerat *ad litteram*. În fapt, ar fi vorba despre crearea unui parteneriat autorități-presă, fiecare urmând a-și îndeplini, cu bună-credință și profesionalism, rolul și misiunea pe care le are în relația cu cetățeanul, beneficiarul final al comunicării publice în situații de alertă teroristă.

Atelier de lucru pe tema comunicării în situații de alertă teroristă

Vineri, 27 octombrie 2017, la sediul Direcției Generale de Protecție Internă s-a desfășurat atelierul de lucru cu tema *Contribuția structurilor MAI referitoare la comunicarea interinstituțională în situații de alertă teroristă*. Scopul acestui atelier de lucru l-a reprezentat, pe de o parte, cunoașterea de către experții comunicatori din structurile ce compun Sistemul Național de Prevenire și Combatere a Terorismului (SNPCT), a comunicatorilor din acele structuri centrale ale Ministerului Afacerilor Interne cu atribuții în gestionarea diferitelor tipuri de criză – de ordine publică, situație de urgență, de comunicare. Au fost prezenți șefi ai structurilor de relații

publice/purtători de cuvânt ai IGPR, DGPMB, IGJR, DGJMB, IGPF, IGI, precum și consilierul pe domeniul comunicare publică al secretarului de stat, șef al Departamentului pentru Situații de Urgență.

Pe de altă parte, un element așteptat și preconizat a fi deosebit de interesant l-a constituit prezentarea realizată de reprezentantul Centrului de Cooperare Antiteroristă din cadrul Serviciului Român de Informații. Această prezentare a avut drept scop familiarizarea tuturor comunicatorilor din MAI cu principalele repere, respectiv mecanisme ale comunicării în situații de alertă teroristă.

Comunicarea în situații de alertă teroristă este un domeniu aflat, în țara noastră, oarecum la început de drum, dar care se dezvoltă rapid și continuu, pentru a răspunde nevoilor de securitate determinate de dinamica fenomenului terorist. Chiar dacă dintotdeauna s-a recunoscut importanța unei comunicări publice corecte, oportune și optime, particularitățile pe care le presupun sensibilitățile și constrângerile operative ale comunicării publice în situații de alertă teroristă sau de atac terorist impun abordări nuanțate și perfect adaptate contextului, astfel încât și publicul să fie corect informat, și misiunea forțelor de intervenție să fie protejată. Acesta a fost contextul înființării **Rețelei de Experți Comunicatori a SNPCT (REcS)**.

Din această rețea fac parte comunicatori din structurile ce compun SNPCT – SRI, MAI, MAPN, SIE, SPP, STS, Parchetul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Ministerul Justiției, Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Economiei, Ministerul Transporturilor, Ministerul Mediului, Ministerul Sănătății, Ministerul Comunicațiilor și Societății Informaționale, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Ministerul Dezvoltării Regionale, Administrației Publice și Fondurilor Europene, Oficiul Național de Prevenire și Combateră a Spălării Banilor, Banca Națională a României, Comisia Națională pentru Controlul Activităților Nucleare.

Pentru comunicatorii din MAI, această prezentare, care a suscitat un interes firesc, a născut și o serie de întrebări, prin prisma competențelor instituției noastre, de gestionare, în interesul cetățeanului, a domeniilor ordine publică și situații de urgență. Astfel, foarte aplicat, s-a pus problema momentului/momentelor în care se stabilește că o criză este de ordine publică/situație de urgență sau este o criză teroristă. Au fost expuse experiențe proprii ale unor comunicatori din MAI, când, presați de timp sau de mass-media, au fost nevoiți să comunice, în cascadă, aspecte ale unor intervenții. A fost bine? A fost rău? Ce este cel mai important pentru cetățean?

Urmare a acestor discuții foarte aplicate, s-a desprins concluzia că un eveniment ce are urmări grave va fi abordat, inițial, drept criză de ordine publică sau, după caz, ca situație de urgență. În situația în care SRI, prin CCOA, decide, pe baza informațiilor deținute, creșterea nivelului de alertă teroristă, aceasta se comunică structurilor MAI. Din acel moment, comunicare publică se va realiza exclusiv în sistemul VOCII UNICE, singura autoritate abilitată să comunice public cu privire la evenimentul de gestionat fiind SRI. Fiecare expert din Rețeaua de Experți Comunicatori a SNPCT urmează să țină legătura cu structura din care provine, spre a sprijini cu date, în timp real, acea VOCE UNICĂ. De asemenea, fiecare comunicator din MAI are obligația ca, în cazul în care îi este solicitat, de mass-media, să ofere detalii/precizări, să facă trimitere sau să redea punctul de vedere exprimat de VOCEA UNICĂ.

În acest context, prezentarea realizată de directorul Direcției Informare și relații Publice (DIRP), domnul comisar-șef de poliție Marius TACHE, a punctat - ca o continuare deosebit de interesantă a prezentării realizate de specialiștii SRI-CCOA, acele aspecte de esență care fac diferența dintre o comunicare publică eficientă și o comunicare publică mai puțin reușită sau chiar ratată

Concluzia acelei prezentări s-a desprins firesc, principiul VOCII UNICE fiind, încă o dată, apreciat ca fiind cel ce trebuie să guverneze o eficientă comunicare publică.

COOPERARE INTERNAȚIONALĂ

RAN a fost lansată oficial în 09.09.2011 și reprezintă o platformă internațională de instruire, schimb de experiență și bune practici, adresată persoanelor aflate în contact direct cu grupurile sau indivizii vulnerabili la propagarea ideilor extremiste.

De asemenea, RAN constituie una dintre modalitățile de acțiune ale Comisiei Europene și Statelor Membre, de luptă împotriva diferitelor forme de radicalizare care conduc la violență, fiind vizate eforturile persoanelor, organizațiilor non-guvernamentale și autorităților (locale și naționale) de identificare, semnalare și întreprindere a măsurilor corespunzătoare, pentru prevenirea radicalizării și propagării ideilor extremiste.

RAN funcționează ca o rețea formată din mai multe grupuri de lucru alcătuite din experți ai Statelor Membre, având drept scop realizarea schimbului de bune practici și fundamentarea deciziilor și strategiilor UE, pe domeniile aflate în competență, cum ar fi:

- ✓ Grupul de lucru privind implicarea autorităților de aplicare a legii (RAN POL) – punct național de contact – DGPI;
- ✓ Grupul de lucru privind activitățile preventive (RAN Prevent);
- ✓ Grupul de lucru privind deradicalizarea (RAN DERAD);
- ✓ Grupul de lucru privind ajutorarea victimelor (RAN RVT);
- ✓ Grupul de lucru privind folosirea rețelei Internet (RAN@) – punct național de contact – SRI;
- ✓ Grupul de lucru privind implicarea sistemului penitenciar (RAN P&P) – punct național de contact – Administrația Națională a Penitenciarelor;

O componentă importantă o reprezintă și **Grupurile de lucru dedicate dezvoltării comunicării** – unul dintre acestea fiind „Communication and Narratives Working Group”

TWP - TWP – Terrorism Working Party, grup de cooperare organizat sub egida Consiliului Uniunii Europene, în care sunt angrenați reprezentanți din cadrul instituțiilor de aplicare a legii și al structurilor de securitate națională din statele membre ale UE.

Police Working Group on Terrorism (PWGT) - formă de colaborare operativă între forțele de apărare a legii din cele 27 de state membre ale UE și alte 4 state europene, creată din inițiativa Ministerului de Interne al Marii Britanii, în anul 1979, pentru a facilita schimbul rapid de informații în domeniul prevenirii și combaterii terorismului și a criminalității organizate conexe acestuia.

„În România, nu putem vorbi, la acest moment, de o cazuistică sau de o amenințare concretă pe acest palier, dar, ca ofițeri de informații, știm cât este de important să fim permanent vigilenți, pentru că un risc tratat cu superficialitate astăzi poate deveni un fapt împlinit mâine - respectiv o amenințare reală pentru securitatea națională.

Munca operativă și lupta împotriva criminalității nu cunosc limite sau frontiere - de aceea, atât pregătirea, cât și abordarea integrată a noastră, a structurilor cu atribuții în domeniul securității naționale și ordinii publice, trebuie să fie permanente.

Am încredere că fiecare etapă de pregătire ne ajută să identificăm noi modalități de relaționare, pentru ca, astfel, noi, ofițerii români, prin formarea la standarde europene, să fim parteneri de încredere pentru structurile interne și externe cu atribuții în domeniul securității naționale și ordinii publice. “ – ofițer specializat DGPI